

Druhé vydání.

Mimo předplacení svazek za 45 h poštou.

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK

ŘADA PRVNÍ.

SVAZEK VIII.

PH. DR. JOS. BĚLOHĽAV:

BUDĚJOVICE ČESKÉ.

SYSTEMATICKÝCH MONOGRAFIÍ
MĚST, MĚSTEČEK A PAMÁTNÝCH
MÍST V ZEMÍCH KORUNY ČESKÉ

SVAZEK VIII.

S MAPOU A 16 OBRAZOVÝMI PŘÍLOHAMÍ.

PRAHA 1912.

za
20
hal.

Vychází 14denně mimo hlavní
prázdniny. — Ročně 20 svazků.
Předplatné na 10 sv. 2 K 55 h.

za
20
hal.

Redakční sdělení viz na zadní straně obálky.

PH. Dr. JOS. BĚLOHЛАV:

ČESKÉ BUDĚJOVICE.

Podobně jako sousední, o něco výše položená pánev třeboňská, tak také širá rovina budějovická bývala v dávných dobách dnem rozsáhlého sladkovodního jezera. Teprve velmi pozdě prolomily si vody tohoto jezera odtok v krajině dnešní Hluboké a vytvořily odtud koryto (střední Vltava), jež postupem doby prodlužovalo se až do vnitra Čech.

Pro veliké močály, jež tu po odtoku jezerních vod zbyly, byla i naše krajina velmi pozdě osídlena.

Dříve ještě nežli král Přemysl, chtěje čeliti rozmachu mocných Rožmberků, vyzdvíhl těsně při soutoku řek Vltavy a Malše mohutně hrazené město (r. 1265 stávala v místech t. zv. Starého města (část Pražského předměstí) osada »Budivojici«). V listinách vyskytují se tato ves, majetek tehdy pana Čeče z Budějovic, poprvé r. 1251. Jméno její přeneseno tehdy i na nové město. S tímto současně vystavěl Přemysl rozsáhlý klášter a kostel pro dominikány. Ještě ku konci tohoto století (r. 1297) vyzdvižen v městě druhý kostel, dnešní to — od založení biskupství r. 1785 katedrální — chrám sv. Mikuláše.

Po chvalném zvyku uvedl král i do Budějovic obyvatelstvo německé, z Bavor a Rakous. Odtud hned od počátku vysazeno bylo město zápasím národnostním, až dosud trvajícím. Vnější ráz jeho byl stále německý; toliko v dobách husitských zmocnila se česká strana vedením Ondřeje Puklice ze Vztuh vlády, ale záhy jí — po úkladném zavraždění jeho — opět pozbyla. Dnes mají B. s dvou třetin rozchodnou převahu českého živlu (ze 40.000 obyvatel je přes 24.000 Čechů), leč správa jich jest dosud německá.

Splavnění Vltavy, třeba částečné, znamenitá železniční síť (jejíž základem byla, první v Evropě, koňská dráha odtud do Lince z roku 1832), jakož i obecně vynikající geografická poloha místa, vybudovaly z něho jedno z největších středisek průmyslových a založily jeho moderní ráz.

B. skládají se z vnitřního města a z předměstí: Pražského, Videňského a Lineckého; toto odděleno jest od vnitřního města řekou Malší (dvěma mosty přepnutou), ony ramenem jejím, t. zv. Mlýnskou soutokou, a přilehlými k ní okružními sady. Z okolních osad zvláště Čtyři Dvory, od města toliko t. zv. Dlouhým mostem (z r. 1879), přes Vltavu vedoucím, oddělené, s oním již úplně v jedno splývají.

Stručný výčet pozoruhodností podáme dle jednotlivých částí města:

A. Vnitřní město. Skutečný střed jeho tvoří rozsáhlé čtvercové náměstí, jedno z nejkrásnějších v Čechách. Vysoké, rázovité domy, dnes již slohů nejrůznějších, mají vesměs podloubí. Prostřed barokní kašna z r. 1727 (čtyři obři nesou na lastuře Samsona, trhajícího lva). Z budov vyniká radnice, v pozdní renesanci z let 1727—30, s trojvěžitým průčelím, zdobeném allegorickými sochaři (v budově nyní krajský soud, kdežto obecní úřady jsou ve vedlejší novostavbě »U tří korun«), z nových mimo jiné budova české záložny. — Z každého rohu náměstí vybíhá po dvou ulicích. — Kathe-

drální chrám sv. Mikuláše, v dnešní podobě z r. 1649 (oltářní obraz od Bachmanna z r. 1648; stolice v kůru z býv. kláštera v Zlaté Koruně). Při kostele barokní kaple z r. 1727 a 68 m. vysoká Černá věž z l. 1549—77, z jejíhož ochozu nádherný rozhled. — Nejstarší a nejcennější památka města: Klášter (nyní redemptoristů) a chrám Obětování P. M.; založeny současně s městem od krále Přemysla r. 1265. Slohově krásný chrám, z prvej doby gotiky, je trojlodní. Rozměry hlavní lodi 58×20,5 m. Na hlavním oltáři obraz P. Marie, r. 1410 z Italie sem přinesený. Při chrámu obdélníková křížová chodba, v čisté gotice z 13. století. — Opodál kláštera bývalá zbrojnice, pak sovnice, jejíž zubatá lomenice nese tři kamenné masky popravených r. 1316 svatokrádečů. — Biskupská rezidence, býv. piaristická kolej z r. 1763. — Kněžský seminář a kostel sv. Anny, původně kapucínský klášter z r. 1614. — Sirotcinec a kostelík Narození Páně. — Nedaleko, směrem k Malši, městské muzeum s pozoruhodnými sbírkami. — U řeky: »německý dům«. — Divalo městské (z r. 1819). — Z bývalých 17 hradebních věží zachovány 3: věž proti vtoku Malše do Vltavy (při věži zbytky obojí hradby s baštami, z nichž 8 m. vysoká »Otokarka« bývala prý mučírnou), věž v Široké ulici a věž u Zadního mlýna. Na místě sborených hradeb zřízen v l. 1875—80 o kružní sada; v něm pomníky ryt. Lanny, rodáka zdejšího a vynikajícího průmyslníka, a císaře Josefa II. (proti tomuto v Sadové ulici »Česká Beseda«, ohnisko národního probuzení našeho v l. 1868).

B. Pražské předměstí je vlastním střediskem českého školství místního, jež v poslední době obhaceno nádhernými stavbami dívčícholyceia. Jsou tu mimo zmíněné lyceum: gymnázium, reálka (Haasova ul.), obecné a měšťanské školy (Jirovčova ul.), chlapecký seminář (v bývalém od šlechetného biskupa Jirsíka založeném r. 1868) gymnasiu s kaplí sv. Václava), nádherná hudební škola (Josefské nám.), mimo to utrakvistický, rovněž Jirsíkem založený, ústav pro hluchoněmé (z r. 1871, na Lobkovicém n.) a j. — Za starobylým špitálním kostelíkem sv. Trojice (z r. 1515), dělostřeleckými kasárnami a zastávkou rozsáhlý český akciový pivovar, za nímž ústřední hřbitov. — Na »Starém městě«, původně to osadě zdejší, gotický kostel sv. Jana, uváděný r. 1401 co farní (na hřbitově se již nepohřbívá).

C. Na předměstí Lineckém, kde druhdy pozoruhodnějšími bylyjen závody Hardtmuthovy (r. 1847 sem z Vídni přenesené) a německý měšťanský pivovar, dnes celá řada nádherných staveb, veřejných i soukromých. Z nich zvláště třeba uvést gotickou synagogu z r. 1888 (dvouvěžitá červená stavba), justiční palác, okresní dům, český učitelský ústav a obecné školy (nákladem místní Matice Školské). Na konci rozkošné »Krumlovské aleje«, podél Malše a Vltavy vedoucí, městská vodárna a plovárna.

D. Vídeňské předměstí vyniká řadou velikých továren (mezi nimi c. k. továrna na tabák z r. 1875) a moderní, rozsáhlou novostavbou nádražní (trati na Prahu, Plzeň, Vídeň, Linec a lokální na Krumlov-Volary). Od nádraží vede do města elektrická dráha. — Na Radeckého nám. rozsáhlé kasárny císaře Františka Jos. (1892), v souladu s jich kasárny zeměbrany. — Předměstí má 2 kostely, oba novější, P. Marie a Srdce Páně (při tomto vychovatelské ústavy »Sester Nejsvětější Svátosti«).

O kolí: Stříbrné a antracitové doly u V. a M. Hor, výletní místo Dobrá Voda (Dienzenhoferův kostel z r. 1733—39), zámek Hluboká.

Království České.

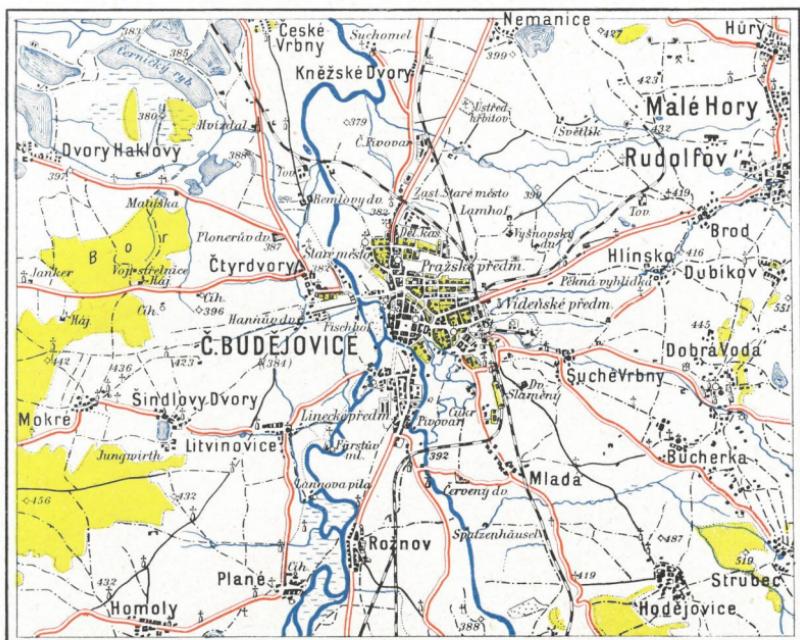
Reĝolando Bohemujo.

PH. Dr. JOS. BĚLOHLAVA

SITUAČNÍ MAPY

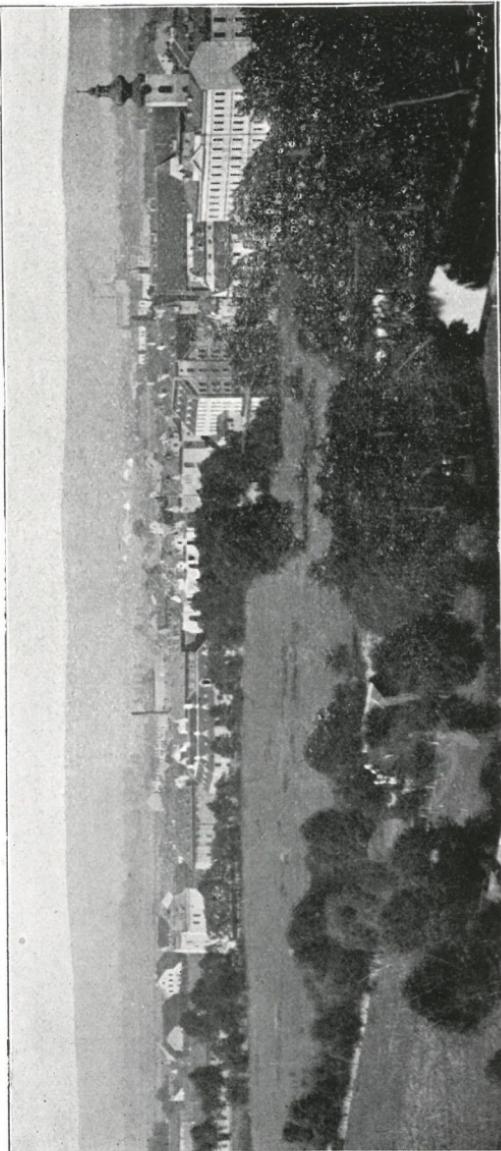
1 : 100.000

Č. Budějovice a okolí.

1 cm = 1000 m = 1 km.

České Budějovice.

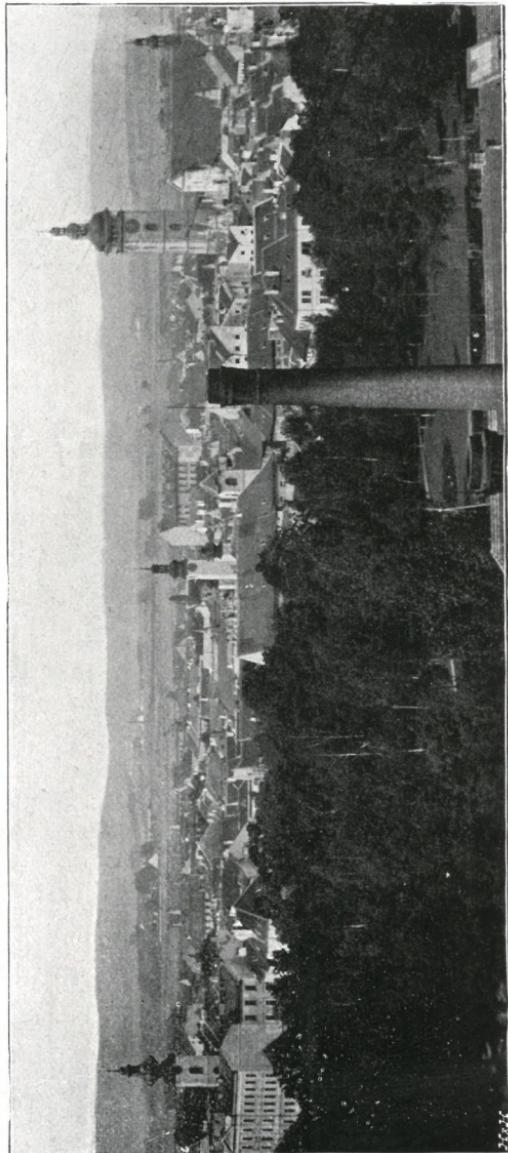

Celkový pohled (levá strana).

Království České.

Okres Č.-Budějovický.

České Budějovice.

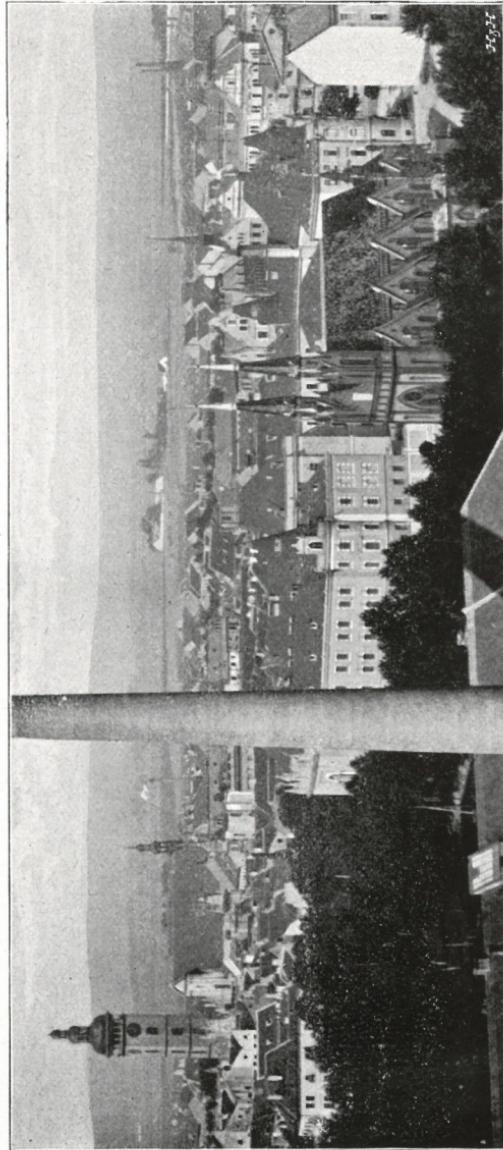

Celkový pohled (střed).

Království České.

Okres Č.-Budějovický.

České Budějovice.

Celkový pohled (pravá strana).

České Budějovice.

Náměstí (jižní strana).

Náměstí (západní strana).

Království České.

Okres Č.-Budějovický.

České Budějovice.

Náměstí (severní strana).

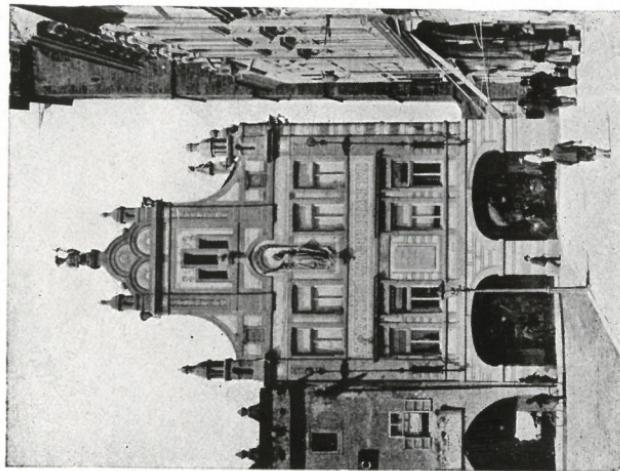

Náměstí (východní strana).

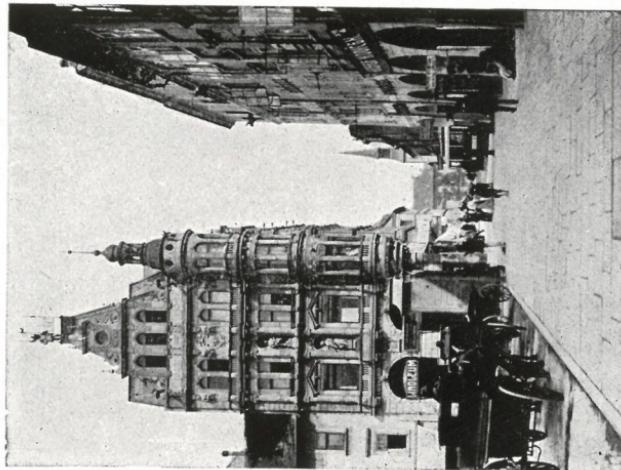
Království České.

České Budějovice.

Okrес Č.-Budějovický.

Náměstí. Česká záložna.

Náměstí. Pohled do Vítězné ulice.

Království České.

Okres Č.-Budějovický.

České Budějovice.

Vnitřek biskupské katedrály.

Klášter.

Království České.

Okres Č.-Budějovický.

České Budějovice.

Hradební věž u řeky Malše.

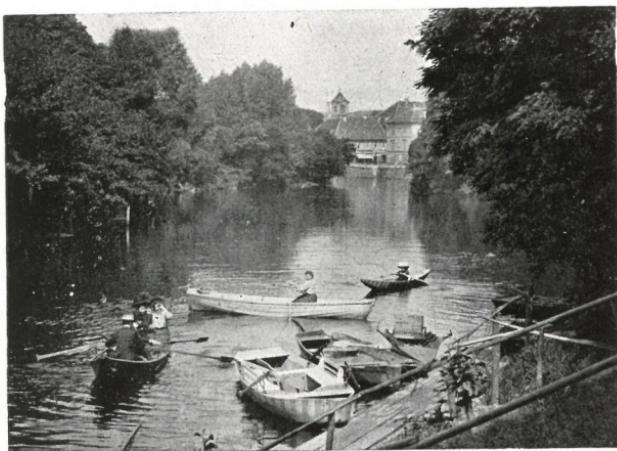

Hradební věž u Zadního mlýna.

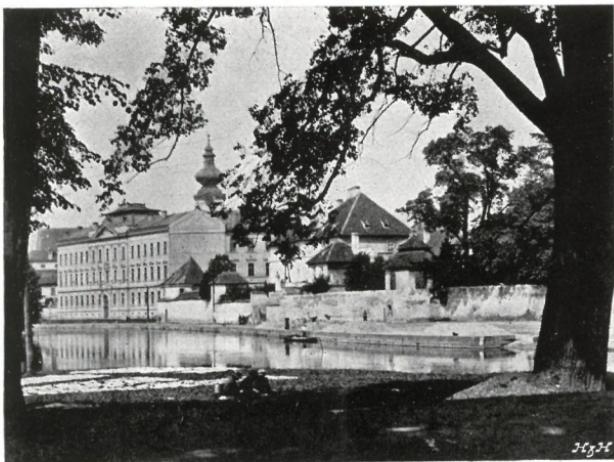
Království České.

Okres Č.-Budějovický

České Budějovice.

Partie na Malši.

Při soutoku Vltavy a Malše.

Království České.

Okres Č.-Budějovický.

České Budějovice.

U Lannova pomníku v městských sadech.

Česká Beseda.

Království České.

Okres Č.-Budějovický.

České Budějovice.

České dívčí lyceum.

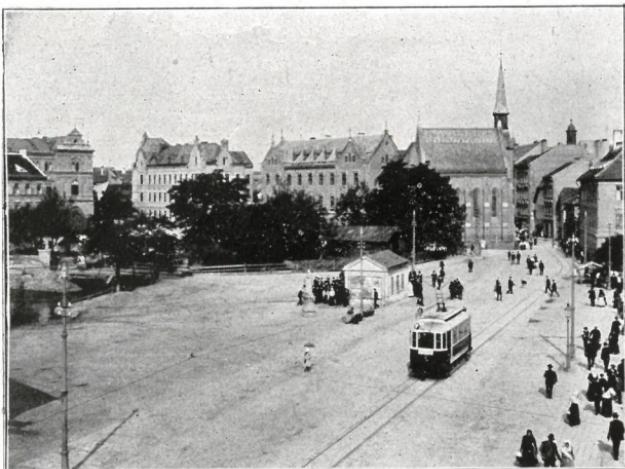

Česká hudební škola.

Království České.

Okres Č.-Budějovický.

České Budějovice.

Senovážné náměstí.

Městské museum.

České Budějovice.

Pohled Divadelní ulicí k náměstí.

Linecké předměstí.

České Budějovice.

Soudní palác.

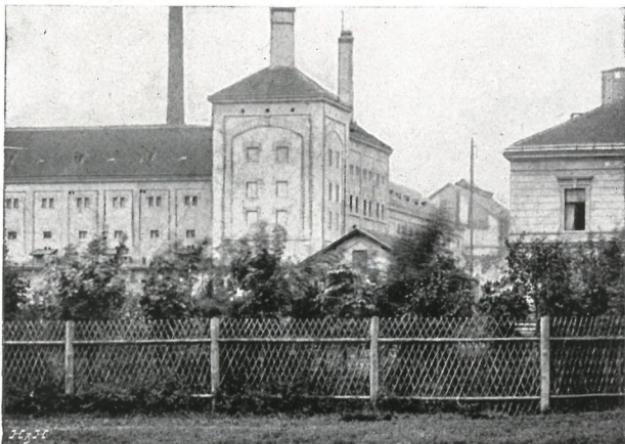

Synagoga.

České Budějovice.

Česká obchodní škola.

Český akciový pivovar.

České Budějovice.

C. k. tabáková továrna.

Hlavní nádraží.

Je naprosto nutno, aby všechny nedoplatky za Sborník a Šumavu byly nejdéle ve 14 dnech vyrovnaný.

1. Na dotazy bez připojené známky nelze odpovídati.
2. Při objednávce nebud udáván ročník, nýbrž řada. Pište na příklad 12×5./I., což značí 12 výtisků svazku „Jičín“.
3. Předplatné K 2.55 nutno zaslati vždy nejdéle do 2. sešitu běžné řady. Jinak učtuje se svazek za 45 h.
4. Přerušiti lze odebirání pouze na ohlášení korrespondenčním lístkiem, což nutno učiniti nejdéle do posledního sešitu té řady, jež se dosud zaslá. Pouhé vrácení sešitu nestačí.

Při společném odebirání:

1. Porto hradí vždy odběratelé: do 10 svazků à 5 h, nad 10 svazků à 3 h.
2. Každý sešit nutno zaplatit sběrateli nejdéle do 14 dnů, jinak bude učtován za 45 h.

Seznam dosavadních svazků:

I. řada.

1. Turnov, II. vyd.
2. Mn. Hradiště, II. vyd.
3. Baška, II. vyd.
4. Soběslav, II. vyd.
5. Jičín, II. vyd.
6. Třeboň, II. vyd.
7. Náchod, II. vyd.
8. C. Budějovice, II. vyd.
- * 9. Hluboká.
- * 10. Rovensko a Trosky.

II. řada.

1. Sobotka.
2. Bechyně.
3. Písek.
4. Klatovy.
5. Tábor.
6. Domažlice.
- 7./8. Plzeň.
9. Zelez. Ruda.
10. Vel. Meziříčí.

III. řada.

1. Jílové.
2. Luhačovice.
3. Zelez. Brod.
4. Mor. Ostrava.
5. Třebechovice-Týniště n. O.
6. Kroměříž.
7. Kostelec n. Orlicí.
8. Olomouc.
9. Kutná Hora.
10. Přerov.

* Rozebráno.

Počínaje IV. řadou bude vydáván V. S. v příručním formátě 12×19,5 cm., brožovaný a ve dvojím vydání: Subskribčním za dosavadní cenu a luxusním za 1.— K.

Knihovna „Sborníku“

Sv. 1. Šumava, 6 trojbarev. map 1:300.000, orientační mapa 1:800.000 a 300 nádherných obrazů. V textu všecky důležité turist. cesty. Cena 2 K (poštou 2.20).